

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 59/2020-37

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED], zastúpených advokátskou kanceláriou advocatus s. r. o., Palackého 12, Bratislava, IČO 36 868 752, v mene ktorej koná advokátka JUDr. Zdenka Benčíková, proti uzneseniu Okresného súdu Bratislava IV č. k. 5C/74/2013-786 z 28. januára 2019 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Okresného súdu Bratislava IV č. k. 5 C 74/2013-786 z 28. januára 2019 **bolo porušené** základné právo sťažovateľov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a ich právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Okresného súdu Bratislava IV č. k. 5 C 74/2013-786 z 28. januára 2019 sa **zrušuje** a vec sa **vracia** Okresnému súdu Bratislava IV na ďalšie konanie.
3. Okresný súd Bratislava IV **je povinný** nahradiť sťažovateľom trovy konania **415,51 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutého rozhodnutia a sťažnostná argumentácia

1. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 59/2020-12 z 11. februára 2020 prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľov, právne zastúpených advokátskou kanceláriou advocatus s. r. o., vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Okresného súdu Bratislava IV (ďalej len „okresný súd“) č. k. 5 C 74/2013-786 z 28. januára 2019.

Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovatelia sa žalobou zo 7. mája 2013 na okresnom súde domáhali proti žalovanému [REDAKOVANÉ] (ďalej len „žalovaný“), určenia, že nehnuteľnosti vedené v katastrálnom území [REDAKOVANÉ], patria do dedičstva po [REDAKOVANÉ]. Okresný súd rozsudkom z 29. apríla 2015 žalobu sťažovateľov zamietol a zaviazal ich náhradou trov konania. Proti rozsudku okresného súdu podali sťažovatelia v zákonnej lehote odvolanie, o ktorom rozhodol Krajský súd v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) uznesením č. k. 8Co/337/2016, 8Co/338/2016 z 13. decembra 2016 tak, že rozsudok okresného súdu potvrdil a žalovanému priznal nárok na náhradu trov konania v celom rozsahu, a zároveň nepripustil pristúpenie ďalších subjektov na strane žalovaných do konania. Proti rozsudku krajského súdu podali sťažovatelia dovolanie, ale dovolací súd ich dovolanie odmietol uznesením č. k. 1 Cdo 158/2017 z 27. marca 2018 a žalovanému priznal nárok na náhradu trov dovolacieho konania v plnom rozsahu.

2. Okresný súd následne určil trovy odvolacieho a dovolacieho konania uznesením č. k. 5C/74/2013-728 z 31. júla 2018 vydaným súdnym úradníkom tak, že sťažovateľom uložil povinnosť spoločne a nerozdielne zaplatiť žalovanému náhradu trov konania spolu v sume 6 477,10 eur. Uznesenie bolo doručené právnomu zástupcovi sťažovateľov 20. augusta 2018.

3. Dňa 4. septembra 2018 podali sťažovatelia proti uzneseniu okresného súdu sťažnosť a žiadali, aby okresný súd predmetné uznesenie zrušil z dôvodu, že 23. februára 2018 sťažovatelia a žalovaný uzavreli dohodu o urovaní, ktorú priložili k sťažnosti, a tiež to, že „súd vyčíslil výšku trov konania aj napriek tomu, že sťažovatelia vzali svoje dovolanie späť“. Z čl. 4.3 dohody o urovaní vyplýva, že urovnávané vzťahy a nároky a z nich vyplývajúce a/alebo s nimi súvisiace práva a nároky účastníkov a ich právnych nástupcov (vrátane vzťahov vyplývajúcich z konania sp. zn. 5 C 74/2013) sa nahrádzajú právami a povinnosťami a nárokmi vyplývajúcimi z čl. 4 dohody o urovaní dňom nadobudnutia účinnosti tejto dohody.

4. Elektronickým podaním doručeným okresnému súdu 21. novembra 2018 sťažovatelia doplnili sťažnosť proti uzneseniu okresného súdu č. k. 5C/74/2013-728 z 31. júla 2018 tak, že namietali aj nesprávnu výšku tarifnej odmeny za poskytnuté služby právnej pomoci, odvolávajú sa aj na nález ústavného súdu č. k. IV. ÚS 187/2018 z 21. júna 2018, keďže pri rozhodovaní o trovách konania o určenie, že veci patria do dedičstva, je namieste vychádzať z tarifnej odmeny advokáta podľa § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), nie podľa § 10 ods. 2 vyhlášky. Sťažovatelia žiadali, aby súd žiadnej zo strán sporu nepriznal nárok na náhradu trov konania.

5. Okresný súd (sudca) o sťažnosti rozhodol napadnutým uznesením z 28. januára 2019 tak, že sťažnosť sťažovateľov zamietol s odôvodnením, že sťažovatelia doplnili sťažnosť po uplynutí lehoty na podanie sťažnosti, a teda v rozpore s ustanovením § 244 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“). Okresný súd ďalej svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že dohodu neoznámili sťažovatelia bezodkladne po jej uzavretí, ale doložili ju až spolu so sťažnosťou proti napadnutému uzneseniu. O nároku na náhradu trov konania bolo právoplatne rozhodnuté odvolacím aj dovolacím súdom, a preto podľa okresného súdu neprináležalo rozhodovať o nároku na náhradu trov konania, ale len o výške týchto trov.

6. Podľa sťažovateľov okresný súd v napadnutom uznesení aplikoval nesprávnu právnu normu [§ 10 ods. 2 vyhlášky namiesto § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky], čím poprel podstatu a účel relevantných, na posudzovanú vec sa vzťahujúcich právnych noriem, v dôsledku čoho došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

7. S poukazom na všetky uvedené skutočnosti sťažovateľa ústavnému súdu navrhujú, aby nálezom rozhodol, že bolo porušené ich základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, aby napadnuté uznesenie zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie a aby sťažovateľom priznal náhradu trov konania v konaní pred ústavným súdom.

II.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľov

8. Okresný súd vo svojom vyjadrení z 28. februára 2020 doručenom ústavnému súdu 4. marca 2020 vyjadril súhlas s upustením od ústneho pojednávania a k ústavnej sťažnosti sa vyjadril tak, že potvrdil tvrdenia sťažovateľov o priebehu konania, pričom k podstate veci ďalej uviedol, že sťažovatelia neoznámili súdu uzatvorenie dohody o urovnaní bezodkladne po jej uzavretí, ale ju doložili až spolu so sťažnosťou voči uzneseniu, ktorým bolo rozhodnuté o výške trov konania, a preto „do dňa podania sťažnosti, t. j. do 04.09.2018, súd nemal vedomosť o uzatvorenej Dohode o urovnaní medzi sporovými stranami, a teda pri rozhodovaní o trovách odvolacieho a dovolacieho konania túto súd nemohol zohľadniť. V prípade, že by o nej súd vedomosť mal, mohol vyzvať stranu konania, ktorej svedčil právoplatne priznaný nárok na náhradu trov odvolacieho aj dovolacieho konania, aby sa vyjadrila, či, prípadne v akej výške si uplatňuje náhradu trov konania, avšak z dôvodu pasivity sťažovateľov sa takto nestalo.“. Ďalej zdôraznil, že odvolací a dovolací súd rozhodli o nároku na náhradu trov konania, ktorý priznali žalovanému, a preto okresný súd, rozhodujúci o výške náhrady trov konania, bol týmito rozhodnutiami viazaný. Okresný súd ďalej pripomenul, že späťvzatie dovolania sťažovateľa doručili dovolaciemu súdu až 9 dní po vydaní rozhodnutia dovolacím súdom, ktorým dovolanie žalobcov odmietol; nebolo teda viac možné rozhodovať o späťvzátí dovolania. Napokon okresný súd podrobne zdôvodnil, že na skutočnosti uvedené v doplnení sťažnosti podaním doručeným súdu 21. novembra 2018 [že v konaní o určení, že veci patria do dedičstva, je potrebné vychádzať pri rozhodovaní o trovách konania z tarifnej hodnoty advokáta podľa § 11 ods. 1 písm. a), a nie podľa § 10 ods. 2 vyhlášky] neprihliadol, pretože je potrebné prihliadať na „rozdielnu konštrukciu ustanovení c. s. p., konkrétne § 243 a § 363, o obligatórnych náležitostiach sťažnosti verzus odvolania. Pri sťažnosti zákonodarca definoval povinnosť stanovenia rozsahu slovami, v čom sa postup alebo uznesenie súdu považuje za nesprávne, pričom v prípade odvolania je táto povinnosť vyjadrená slovami, v akom rozsahu sa napáda, z akých dôvodov sa rozhodnutie považuje za nesprávne. V oboch prípadoch je potom stanovená možnosť rozšíriť napádaný rozsah len v lehote na ich podanie. Je teda zjavné, že zákonodarca na uvedené procesné prostriedky nazerá odlišne, keď v úprave náležitostí sťažnosti zakotvil povinnosť uviesť, v čom sa považuje rozhodnutie za nesprávne, čiže výslovne neoddelil rozsah od dôvodov sťažnosti... [J]e podľa môjho názoru adekvátne interpretovať predmetný prístup zákonodarcu ako jeho úmysel zahrnúť obe tieto náležitosti pod spoločnú kategóriu, ktorú môžeme za použitia systematického výkladu pomenovať

ako ‚rozsah sťažnosti‘, a teda vziať časové obmedzenie na rozšírenie rozsahu sťažnosti ako na jeho rozsah v užšom slova zmysle – okruh formálne napadnutých jednotlivých výrokov rozhodnutia, tak aj na rozsah v širšom slova zmysle – okruh dôvodov, ktoré rámcujú nesúhlas strany sporu s rozhodnutím... [A]k by sme považovali podanie sťažovateľov doručené súdu dňa 21.11.2018 len za doplnenie sťažnosti, ktoré nie je zákonom časovo limitované, a nie za rozšírenie jej rozsahu v zmysle § 244 c. s. p., mám za to, že by sa jednalo o veľmi výrazný zásah do právnej istoty protistrany. Uvedené by mohlo mať za následok, že aj po podaní absolútne nezdôvodnenej sťažnosti voči uzneseniu vyššieho súdneho úradníka len s formálnym vyjadrením napádaného rozsahu (napríklad v znení ‚celé uznesenie je nesprávne alebo ‚uznesenie považujem za nesprávne vo všetkom‘), by následnými doplneniami tejto sťažnosti mohli sťažovatelia v podstate neobmedzene uvádzať stále nové výhrady voči uzneseniu, čím by bola ohrozená ako zásada rýchlosti a hospodárnosti konania, tak aj právna istota protistrany, ktorá by ani po uplynutí lehoty na podanie sťažnosti vlastne nevedela, čo je v tejto veci sporné...“.

Nemožno preto na tieto okolnosti uvádzané v doplnení sťažnosti prihliadať ani v konaní o ústavnej sťažnosti, pretože neboli včas uplatnené pred okresným súdom, „a teda ústavnou sťažnosťou napádané skutočnosti neprešli druhostupňovým súdnym prieskumom a súd nemal nijakú zákonnú možnosť korigovať prvostupňové rozhodnutie vyššieho súdneho úradníka“, a preto tu nedošlo k vyčerpaniu opravných prostriedkov.

9. Sťažovatelia vo svojej replike z 15. apríla 2020 doručenej ústavnému súdu 16. apríla 2020 vyjadrili svoj súhlas s upustením od ústneho pojednávania a k vyjadreniu okresného súdu k ich ústavnej sťažnosti zdôraznili, že dohoda o urovaní nadobudla účinnosť dňom jej podpísania zmluvnými stranami 23. februára 2018, teda pred rozhodnutiami okresného súdu, pričom upravovala aj práva na náhradu trov konania vedeného na okresnom súde sp. zn. 5C/74/2013. Podľa názoru sťažovateľov neobstojí argumentácia okresného súdu, „že ku dňu rozhodnutia o trovách konania boli právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu a dovolacieho súdu, ktorými bol priznaný nárok na náhradu trov konania, nakoľko toto právo bolo predmetnou Dohodou o urovaní nahradené novými právami, ktoré vyplývali práve z Dohody“.

Sťažovatelia ďalej vo vzťahu k polemike o tom, či išlo o právne neúčinné rozšírenie dôvodov sťažnosti, všeobecne poukazujú na čl. 2 CSP. Napokon poukazujú na ustálenú prax ústavného súdu, ktorá spolu s rozhodovacou praxou Európskeho súdu pre ľudské práva a Súdneho dvora Európskej únie rovnako napĺňa pojem „ustálená rozhodovacia prax dovolacieho súdu“ (nález ústavného súdu č. k. IV. ÚS 187/2018-28 z 21. júna 2018), v zmysle ktorej poukazujú na uznesenie ústavného súdu č. k. II. ÚS 807/2016-14 zo 4. novembra 2016, podľa ktorého sa má pri výpočte výšky nároku na náhradu trov konania v konaní o určení, či vec alebo právo patria do dedičstva, aplikovať § 11 ods. 1 vyhlášky o neoceniteľnom predmete, čo okresný súd nerešpektoval, čím porušil právo sťažovateľov na spravodlivú a účinnú ochranu ohrozených práv sťažovateľov a porušil princíp právnej istoty.

10. Sťažovatelia sú toho názoru, že okresný súd v napadnutom uznesení nerešpektoval uvedený názor ústavného súdu týkajúci sa určovania výšky trov konania v spore o určení, či nehnuteľnosti patria do dedičstva, a z toho dôvodu sťažovatelia žiadajú ústavný súd o vyslovenie nálezu, konštatujúcim porušenie ich základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ako aj náhradu trov konania pred ústavným súdom vo výške 415,51 eur.

11. Vedľajší účastník konania [REDAKOVANÉ], sa k ústavnej sťažnosti sťažovateľov a jej prijatiu nevyjadril.

III.

Relevantná právna úprava a judikatúrne východiská ústavného súdu

12. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

13. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

14. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

15. Ústavný súd v súlade so svojou ustálenou judikatúrou konštatuje, že obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru sú obdobné záruky, že vec bude spravodlivo prerokovaná nezávislým a nestranným súdom postupom ustanoveným zákonom. Z uvedeného dôvodu v týchto právach nemožno vidieť podstatnú odlišnosť (II. ÚS 27/07).

16. Citovaný čl. 46 ods. 1 ústavy je vyjadrením základného práva domáhať sa súdnej ochrany. Tento článok ústavy je primárnou ústavnou bázou pre zákonom upravené konanie súdov a iných orgánov verejnej moci príslušných na poskytovanie právnej ochrany, a tým aj „bránou“ do ústavnej úpravy jednotlivých aspektov práva na súdnu a inú právnu ochranu. Zároveň v zmysle čl. 51 ods. 1 ústavy sa možno domáhať práv podľa čl. 46 ústavy len v medziach zákonov, ktoré toto ustanovenie vykonávajú, pričom však v súlade s čl. 152 ods. 4 ústavy musí byť výklad a uplatňovanie ústavných zákonov, zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov v súlade s ústavou, a súčasne v zmysle čl. 154c ods. 1 ústavy majú príslušné medzinárodné zmluvy vrátane dohovoru prednosť pred zákonom, ak zabezpečujú väčší rozsah ústavných práv a slobôd (I. ÚS 22/03, I. ÚS 119/2012). V danom prípade konanie okresného súdu upravujú príslušné ustanovenia Civilného sporového poriadku.

17. Ústavný súd v tejto súvislosti zdôrazňuje, že rozhodnutiami všeobecných súdov o trovách konania možno zasiahnuť do základných práv a slobôd. Rozhodnutie o trovách konania je integrálnou súčasťou civilného sporového konania a podľa ustálenej rozhodovacej praxe ústavného súdu ním možno porušiť predovšetkým právo na súdnu ochranu (II. ÚS 56/05, II. ÚS 78/03, II. ÚS 31/04).

18. Otázka náhrady trov konania dosahuje ústavnoprávnu dimenziu najmä vtedy, pokiaľ by v procese interpretácie a aplikácie príslušných ustanovení všeobecne záväzného právneho predpisu zo strany všeobecného súdu bol obsiahnutý prvok svojvôle alebo rozpor s princípom spravodlivosti (napr. v dôsledku prepíateho formalizmu) či nedostatočného odôvodnenia vydaného

rozhodnutia. Takýto postup všeobecného súdu nemôže byť tolerovaný, lebo predstavuje v konečnom dôsledku zásah do základného práva na súdnu ochranu.

19. Do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon. Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy. Z toho vyplýva, že k reálnemu poskytnutiu súdnej ochrany dôjde len vtedy, ak sa na zistený stav veci použije ústavne súladne interpretovaná platná a účinná právna norma (IV. ÚS 77/02). Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu teda predpokladá, že sa strane táto ochrana v zákonom predpokladanej kvalite poskytne.

20. „Svojvôľou“ v rozhodnutí súdov sa rozumie aj interpretácia a aplikácia zákonných pojmov v inom než zákonom ustanovenom a právnym myslením konsenzuálne akceptovanom význame, situácia, keď sa právny názor súdu ocitá v extrémnom nesúlade s obsahom obvyklých výkladových metód, ako aj štandardnou právnou dogmatikou, pričom rozhodnutie sa tak dá kvalifikovať ako svojvoľná aplikácia jednoduchého práva, a tým porušenie základného práva na spravodlivý proces čl. 6 ods. 1 dohovoru (nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. III. ÚS 351/04).

21. Tieto východiská bol povinný okresný súd dodržiavať a premietnuť aj do odôvodnenia napadnutého uznesenia. Úlohou ústavného súdu preto v rámci konania o ústavnej sťažnosti bolo posúdiť, či ich skutočne rešpektoval, minimálne v takej miere, ktorá je z ústavnoprávneho hľadiska akceptovateľná a udržateľná, a na tomto základe formulovať záver, či došlo alebo nedošlo k porušeniu základných práv sťažovateľov.

IV.

Posúdenie vecí ústavným súdom

22. Vo svojej ústavnej sťažnosti sťažovatelia na prvom mieste argumentujú nesprávnym právnym posúdením veci, keď okresný súd vyčíslil trovy ako pri oceníteľnom predmete konania, hoci mal trovy vyčísliť ako pri neoceníteľnom predmete konania. Sťažovatelia zároveň poukazujú na uznesenia ústavného súdu, ktoré v rámci kvázimeritórneho prieskumu uvedenú otázku riešili. Okresný súd sa k tejto námietke nevyjadril s odôvodnením, že toto nesprávne právne posúdenie sťažovatelia uplatnili až po lehote na podanie sťažnosti, teda oneskorene, preto na túto námietku okresný súd nemohol prihliadnuť.

23. Okresný súd odôvodňuje zákaz novôt v konaní o sťažnosti s poukazom na § 244 CSP, ktoré uvádza, že rozsah, v akom sa uznesenie napáda, môže sťažovateľ rozšíriť len do uplynutia lehoty na podanie sťažnosti, a s poukazom na § 243 CSP, podľa ktorého v sťažnosti sa popri všeobecných náležitostiach podania uvedie, proti ktorému uzneseniu smeruje, v čom sa postup alebo uznesenie súdu považuje za nesprávne a čoho sa sťažovateľ domáha. Na tomto základe okresný súd stotožňuje pojem „rozsah“ a „dôvody“. Takéto stotožnenie však nie je správne.

24. Podľa čl. 4 ods. 1 CSP ak sa právna vec nedá prejednať a rozhodnúť na základe výslovného ustanovenia tohto zákona, právna vec sa posúdi podľa ustanovenia tohto alebo iného zákona, ktoré upravuje právnu vec, čo sa týka obsahu a účelu najbližšie posudzovanej právnej veci.

25. Je potom potrebné skúmať, aké iné ustanovenie zákona upravuje právnu vec, čo sa týka obsahu a účelu najbližšie posudzovanej právnej veci.

26. Napriek tomu, že si je ústavný súd vedomý toho, že zákonodarca v dôvodovej správe uviedol, že sťažnosť nepovažuje za opravný prostriedok (subkomisia pre opravné prostriedky sťažnosť ako opravný prostriedok odmietla najmä z dôvodu, že tento opravný inštitút nemá devolutívny účinok a rozhodovať o ňom bude súd toho istého stupňa a že sťažnosť nie je prípustná voči všetkým uzneseniam, ale iba proti uzneseniam vydaným súdnym úradníkom), ústavný súd vníma opravný prostriedok ako relatívne samostatný návrh strany alebo inej osoby zúčastnenej na konaní, ktorým sa strana alebo iná osoba domáha preskúmania a najmä zmeny alebo zrušenia rozhodnutia, voči ktorému tento návrh (opravný prostriedok) smeruje, a ktorým sa začína určitá ucelená časť konania, v ktorom sa k tomuto návrhu toto napadnuté rozhodnutie, voči ktorému tento opravný prostriedok smeruje, preskúmava. Bez podania takéhoto návrhu (opravného prostriedku) sa rozhodnutie stáva voči strane (alebo inej osobe zúčastnenej na konaní) záväzné a nezmeniteľné. To, či má sťažnosť devolutívny účinok, ústavný súd nepovažuje za rozhodujúce, keďže takýto účinok nemusí mať ani žaloba o obnovu konania, ktorú zákonodarca systematicky zaradil medzi opravné prostriedky. Podobne zákonodarca uvažoval so žalobou pre zmätočnosť, ktorá rovnako nemala mať devolutívny účinok. Obmedzenie prípustnosti sťažnosti iba voči uzneseniam vydaným súdnym úradníkom nemá podľa názoru ústavného súdu relevanciu z hľadiska toho, aby sťažnosť nebola posúdená ako opravný prostriedok, pretože ani „štandardné“ opravné prostriedky, systematicky radené v štvrtej časti Civilného sporového poriadku, nie sú prípustné voči všetkým uzneseniam či rozsudkom (obmedzenie prípustnosti opravného prostriedku je obvyklým nástrojom, ktorý zákonodarca využíva). Napr. odvolanie nie je prípustné voči uzneseniam vydaným súdnym úradníkom. Napriek tomu nie je dôvod odvolanie nepovažovať za opravný prostriedok. Na tomto základe pre účely ďalších úvah ústavný súd bude považovať sťažnosť za opravný prostriedok, ako sa to konečne podáva aj v čl. 142 ods. 3 ústavy. Sťažnosťou sa podľa názoru ústavného súdu rozumie opravný prostriedok, ktorým sa začína konanie o sťažnosti, v ktorom sa táto sťažnosť musí riadne vybaviť – v súlade s imperatívnou čl. 142 ods. 3 ústavy – rozhodnutím sudcu (a to aj v prípadoch, keď sťažnosť nie je prípustná, je oneskorená alebo podaná neoprávnenou osobou, aby bolo preskúmateľné, či a že sa tak stalo po práve). Keďže sťažnosť odkladá právoplatnosť napadnutého uznesenia, teda má vo vzťahu k právoplatnosti suspenzívny účinok, je patričné – podľa názoru ústavného súdu – sťažnosť radieť medzi riadne opravné prostriedky. Je potom potrebné v prípadoch, kedy právna úprava týkajúca sa sťažností a sťažnostného konania mlčí alebo niečo neupravuje, v zmysle čl. 4 ods. 1 CSP analogicky aplikovať právnu úpravu odvolania ako právneho inštitútu, ktorý je sťažnosti najbližší.

27. Ústavný súd pripomína, že právna úprava opravných prostriedkov podľa štvrtej časti Civilného sporového poriadku štandardne rozlišuje medzi „rozsahom“ odvolania/dovolania a „dôvodmi“ odvolania/dovolania (systematický výklad). Rozsahom odvolateľ/dovolateľ vymedzuje, ktorý výrok rozhodnutia napáda, teda či napáda rozhodnutie v celom rozsahu (všetky výroky) alebo čiastočne (len niektoré výroky alebo ich časti). Dôvodmi odvolateľ/dovolateľ vymedzuje, v čom spočíva nesprávnosť napadnutej časti rozhodnutia. Zákonodarca to výslovne uvádza slovami: „*V odvolaní*

sa popri všeobecných náležitostiach podania uvedie, proti ktorému rozhodnutiu smeruje, v akom rozsahu sa napáda, z akých dôvodov sa rozhodnutie považuje za nesprávne (odvolacie dôvody) a čoho sa odvolateľ domáha (odvolací návrh)“ (§ 363 CSP), resp. „V dovolaní sa popri všeobecných náležitostiach podania uvedie, proti ktorému rozhodnutiu smeruje, v akom rozsahu sa toto rozhodnutie napáda, z akých dôvodov sa rozhodnutie považuje za nesprávne (dovolacie dôvody) a čoho sa dovolateľ domáha (dovolací návrh)“ (§ 428 CSP). Niet teda pochýb, že ide o dve rôzne náležitosti opravného prostriedku, ktoré sú vo svojej podstate rozdielne, ako ich ďalej normuje zákonodarca v príslušných ustanoveniach § 364, § 365 a § 430 až § 434 CSP.

28. Vo vzťahu ku konaniu o sťažnosti nie je dôvod odchyliť sa od tejto zavedenej terminológie. Pokiaľ potom zákonodarca obmedzuje lehotou na podanie sťažnosti len vymedzenie rozsahu, v ktorom sa rozhodnutie napáda (§ 244 CSP), avšak touto lehotou neobmedzuje sťažovateľa pri vymedzení sťažnostných dôvodov (ako to výslovne robí vo vzťahu k odvolacím dôvodom v § 365 ods. 3 CSP a vo vzťahu k dovolacím dôvodom v § 434 CSP), nie je potom prípustné obmedzovať sťažovateľa tak, ako to urobil okresný súd v danom prípade, pokiaľ pre to nie je možné nájsť zákonný podklad (takým príkladom je uvádzanie skutkových novôt v zmysle § 245 CSP). Až do rozhodnutia sudcu okresného súdu o sťažnosti v sťažnostnom konaní teda je možné uvádzať nové skutočnosti a dôkazy, ak je to so zreteľom na povahu a okolnosti sporu možné a účelné (tejto otázke sa ústavný súd bude venovať v ďalšom texte), a zároveň aj nové (právne) argumenty, na ktoré musí súd následne prihliadnuť.

29. K argumentu okresného súdu treba poznamenať, že je síce pravdou, že zákonodarca v § 243 CSP výslovne nehovorí o tom, že by náležitosťou sťažnosti bolo aj uvedenie rozsahu, v ktorom sa uznesenie napáda, uvedené však plynie nepriamo z identifikácie samotného napadnutého uznesenia a sťažnostného návrhu (čoho sa sťažovateľ domáha) a priamo z § 244 CSP. Rozhodne však „rozsah“ nemožno stotožniť so sťažnostnými dôvodmi, t. j. s uvedením toho, „v čom sa postup alebo uznesenie súdu považuje za nesprávne“.

30. Na argument okresného súdu o zásahu do právnej istoty protistrany a možnosti neobmedzene uvádzať stále nové výhrady voči uzneseniu treba uviesť, že pokiaľ zákonodarca výslovne sťažovateľa neobmedzuje (pričom na strane sťažovateľa ide o jeho základné právo na súdnu ochranu, ktorého limity stanovuje len zákon, pozri čl. 13 ods. 2 ústavy), takéto obmedzenie vykonané súdom mlčky nie je ústavne udržateľné. Ústavný súd nateraz neskúma, či je prípustné obmedzenie výslovným úkonom súdu (ak by súd na to oprávňoval zákon). V každom prípade je možnosť predkladať nové výhrady limitovaná dobou, kedy o sťažnosti rozhodne súd prvej inštancie. Práva protistrany šetrí súd práve tým, že jej sťažnosť a prípadné doplnenia (ak sa podľa svojho obsahu týkajú aj protistrany, čo je splnené vždy, ak rozhodnutie o sťažnosti môže ovplyvniť aj jej postavenie) zašle protistrane na vyjadrenie (inak len na vedomie).

31. Rýchlosť konania nemôže ísť na úkor spravodlivosti. Uvedené zvyrazňuje skutočnosť, že zákonodarca vo vzťahu ku konaniu o sťažnosti nevyjadril, že by bol súd prvej inštancie sťažnostnými dôvodmi viazaný, ako to urobil napr. vo vzťahu k dovolaniu (§ 440 CSP) alebo odvolaniu (§ 380 ods. 1 CSP), vo vzťahu ku ktorému (odvolaniu) však zároveň stanovil, že na vady, ktoré sa týkajú procesných podmienok, prihliadne odvolací súd, aj keď neboli v odvolacích dôvodoch uplatnené (§ 380 ods. 2 CSP). Z uvedeného potom vyplýva, že súd prvej inštancie musí prihliadať aj na iné vady, ktoré vyplývajú zo spisu (a nielen na tie, ktoré sa týkajú

procesných podmienok). Vo všetkých prípadoch pritom platí, že súd preskúmava rozhodnutie, a nie opravný prostriedok, ktorý je len prostriedkom, na základe ktorého rozhodnutie preskúmava. Prípadný iný názor strany než súdu konajúceho o opravnom prostriedku nie je určujúci.

32. Osobitne ústavný súd zdôrazňuje – v súlade so zámerom zákonodarcu vyjadreným v dôvodovej správe, že musí byť zabezpečená zvýšená kontrola rozhodnutí vydaných súdnym úradníkom zo strany sudcu – že sudca musí vždy vec náležite právne posúdiť (*iura novit curia*). Aj keď to strana nenamieta, sudca musí overiť, či je rozhodnutie vydané súdnym úradníkom v súlade s právom. Otázku správneho právneho posúdenia veci uskutočňuje sudca podľa obsahu spisu v čase rozhodovania o sťažnosti, ibaže na niektoré z novôt nemôže v súlade so zákonom prihliadať.

33. Pokiaľ ide o námietku sťažovateľov, že okresný súd vec nesprávne právne posúdil, keď nerozhodol o výške trov konania z neoceniteľného predmetu konania, ale z oceníteľného predmetu konania, pričom okresný súd sa uvedenou námietkou ako oneskorenou odmietol zaoberať, hoci ide o právne posúdenie veci, ktoré bolo možné urobiť iba na základe obsahu spisu a poznania relevantnej právnej úpravy vykladanej v súlade s ustálenou rozhodovacou činnosťou najvyšších súdnych autorít (najvyššieho súdu, ústavného súdu, Súdneho dvora Európskej únie a Európskeho súdu pre ľudské práva), postupoval nesprávne. Ústavný súd v tejto súvislosti zdôrazňuje, že tento sťažnostný bod sa týka len právneho posúdenia veci; nejde o nové skutkové tvrdenie alebo dôkaz (kde v určitých prípadoch platí obmedzenie ich uplatnenia v sťažnostnom konaní).

34. Keďže sa okresný súd vôbec nezaoberal prípadným nesprávnym právnym posúdením veci, pretože v tejto časti argumentáciu sťažovateľa považoval za predloženú oneskorene, ústavný súd v tomto štádiu nemá dôvod posudzovať, ktorý prístup k vyčísl'ovaniu trov konania o dedičstve (či ide o oceníteľný alebo neoceníteľný predmet konania) je ústavne udržateľný. Nemožno však prehliadnuť, že tu ide o právne posúdenie, ktoré je úlohou súdu prvej inštancie aj bez ohľadu na námietky sťažovateľa (*iura novit curia*). Pokiaľ v takej situácii súd prvej inštancie dospeje k záveru, že na vec je potrebné aplikovať inú právnu normu, než akú použil súdny úradník, je jeho povinnosťou umožniť stranám, aby sa k jej aplikácii vyjadrili (§ 382 CSP *per analogiam*). Pokiaľ takto musí postupovať odvolací súd (a analogicky aj dovolací súd), hoci je viazaný odvolacími dôvodmi, o to viac tak musí postupovať súd prvej inštancie v konaní o sťažnosti, kde rovnaká viazanosť sťažnostnými dôvodmi absentuje.

35. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd dospel k záveru, že okresný súd pri rozhodovaní o výške trov konania sa z formálnych dôvodov, ktoré zároveň nie sú relevantné, nevysporiadal s námietkou nesprávneho právneho posúdenia veci (vyčísl'enia trov z oceníteľného alebo neoceníteľného predmetu konania). Súvisiace námietky, ktoré sťažovatelia uplatnili v ústavnej sťažnosti, preto ústavný súd hodnotí ako opodstatnené. Prístup okresného súdu pri rozhodovaní o sťažnosti nemožno hodnotiť inak ako taký, ktorý odporuje obsahu základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru.

36. Pre úplnosť ústavný súd k poslednému argumentu sťažovateľov uvádza, že pokiaľ sťažovatelia namietajú, že dovolanie vzali späť, čo by malo mať vplyv na výrok o trovách konania, táto ich námietka je irelevantná. Rozhodovanie o nároku na náhradu trov konania v prípade, keď dovolací súd rozhoduje o odmietnutí dovolania, sa vo svojej podstate nelíši od prípadu, keď rozhoduje o zastavení dovolacieho konania. Navyše, je dôvodný argument okresného súdu o tom, že k späťvzatiu dovolania došlo až po odmietnutí dovolania sťažovateľov, a teda v čase, keď už toto späťvzatie nemohlo vyvolať žiadne právne účinky. V tomto smere teda porušenie svojich základných práv sťažovatelia vytýkajú nedôvodne.

37. K vplyvu dohody o urovnaní z 23. februára 2018 na rozhodnutie o trovách konania a neprihliadnutie okresného súdu na túto dohodu, keď bola predložená až v sťažnostnom konaní, ústavný súd nevidí dôvod na označenie prístupu okresného súdu za ústavne neudržateľný. Sťažovatelia ani len netvrdili, že by im pri včasnom preložení dohody bránila nejaká prekážka.

38. Na uvedenom základe ústavný súd rozhodol, že napadnutým uznesením okresného súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

V.

Zrušenie napadnutého uznesenia a vrátenie veci na ďalšie konanie

39. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovanie v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak je to možné, prikázať, aby ten, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, obnovil stav pred porušením.

40. Podľa § 133 ods. 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd zruší rozhodnutie alebo opatrenie, ktorým boli porušené základné práva a slobody sťažovateľa. Ústavný súd zruší aj iný zásah, ktorým boli porušené základné práva a slobody sťažovateľa, ak to pripúšťa povaha zásahu. Podľa § 133 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže vrátiť vec na ďalšie konanie.

41. Vzhľadom na zistenie o porušení základných práv sťažovateľov ústavný súd napadnuté uznesenie okresného súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a jemu zodpovedajúcemu § 133 ods. 2 a 3 písm. b) zákona o ústavnom súde zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie (bod 2 výroku nálezu).

42. Podľa § 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd zruší právoplatné rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah a vec vráti na ďalšie konanie, ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je povinný vec znova prerokovať a rozhodnúť. V tomto konaní alebo postupe je viazaný právnym názorom ústavného súdu.

43. Podľa § 134 ods. 2 zákona o ústavnom súde ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je viazaný rozhodnutím ústavného súdu podľa § 133 ods. 3 písm. a) až d); toto rozhodnutie ústavného súdu je vykonateľné doručením.

44. Úlohou okresného súdu preto bude opätovne vec riadne preskúmať a o nej rozhodnúť, majúci na zreteli, že spravodlivosť, ktorá je osobitne zvýraznená v čl. 6 ods. 1 dohovoru, je kritériom ukladajúcim každému všeobecnému súdu povinnosť hľadať také riešenie ním prejednávanej veci, ktoré nebude možné vyhodnotiť ako popierajúce zmysel a účel príslušných zákonných ustanovení.

VI.

Trovy konania

45. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

46. Ústavný súd priznal sťažovateľom náhradu trov právneho zastúpenia za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2019 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti) v sume dvakrát po 163,33 eur, režijný paušál v sume dvakrát po 9,80 eur a 20 % DPH v sume 69,25 eur. Celková hodnota náhrady trov právneho zastúpenia tak predstavuje sumu 415,51 eur (bod 3 výroku tohto nálezu). Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný zaplatiť na účet advokátskej kancelárie sťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP). Ústavný súd pri rozhodovaní o náhrade trov právneho zastúpenia sťažovateľa vychádzal z § 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov.

47. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

48. Podľa § 67 zákona o ústavnom súde k odôvodneniu rozhodnutia pripája odlišné stanovisko sudca Peter Straka.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. septembra 2021

Robert Šorl
predseda senátu